

ስማዊ መንግስቲ ህግደፍ ብዘየማትእ ብሓይሊ ሓሳብ ተሳቢሩዮ።

ሻድሻይ ክፋል

ኣብ ሓምሻይ ክፋል፡- ካባና ሕጂ ዝጥለብ፡ ጸረ ረብሓና ንዝኾነ ፖለቲካዊ ባህርን፡ ድኹም ናይ ምትግባርን ባህልን ኣሊኻ፡ ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰል ንዝመንቀሊኡ ሕቶታት ከም ሕቶ ክበሪ ሂብኻ፡ ንጹር መደባት ሰሪዕኻ፡ ብሓባርን ብምክብባርን ምስራሕ ጥራሕዮ ኣብ ዝብልዮ ተጃሪጹ ኔይሩ። መቐጻልታኡ ብኸምዚ ዝሰዕብ ተዳልዮ ኣሎ። ሰናይ ንባብ!

ናይ ሓንቲ ልኡላዊት ሃገር ባዕልቤት ኣብ ውሽጣ ዝነበር ህዝቢ /ህዝብታት/ ዮም። ሰብ ዝሰርሖ ሃገር ከደን ዝኾነ ዘይቅኑዕ ምሕደራ እንክጋጥም ቀዳሞት ዝጉድኡ ዝበዝሑ ካብቶም ሰብ ቤት ናይታ ሃገር ዝኾኑ ህዝቢ/ህዝብታት ክኾኑ ናይ ግድንዮ። ብሓቂ ኣብ ሃገራዊ ጉዳያት ተውሳኢቲ ወሰንቲ ክኾኑ፡ ሰላሞም ዘሪጉ፡ መሰረታዊ ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰሎም ረገጹ፡ ብኸብርም ንዝዋገ፡ ህይወቶም ኣበላሸዮ፡ ህይወቱን ህይወት ውሑዳት ኣምለኸቱ ዘለዎልዎ ናይ ጥፍኣት ሓይሊ ብሓሳብን ብተግባር ወጊድ ክብሉ ዘለዎምውን ንሳቶም ባዕሎም ምበር ካልእ ኣይኮነን።

ካብ 24 ግንቦት 1991 ንነጀው ኣብ ኤርትራ ባዕዳዊ መግዛእቲ የለን። ኣብ ልዕሊ ዝኾነ ሰብኣዊ ፍጡር ክበጽሕ ዘይትምሃዮ ኩሉ ዓይነት ግፍዕታት ግን፡ ካብ 1991 ጀሚሩ በብተራ ኣብ ልዕሊ ዜጋታት ኤርትራ ይፍጸም ኣሎ። በዓሊ ካብ ኣብራኽ ህዝብታት ኤርትራ ዝተወልደ ብእኸብካብ በጋሚዶታት ዝቐመ ስማዊ መንግስቲ ህግደፍ፡ ተበደልቲ ሰብ ቤት ኤርትራዊ ሃገርነትን፡ ንልኡላውነት ኤርትራ ካብ ጎበጣ ግዳማዊ መግዛእቲ ሓራ ዝበርሩ ህዝብታት ኤርትራን።

እዚ ፈጻሙ ክኸውን ዘይነበሮዮ። ግን ከኣ ብተግባር ኣብ ባይታ ኮይኑ ዘሎዮ። ዜጋታት ኤርትራን፡ ዝተፈላለዩ ማሕበራዊ ክፍልታት ኤርትራውያንን ካብ 1991 ጀሚሮም በዚ ወካሊ ውሑዳን ስማዊ መንግስታዊ ጉጅለ፡ ብዘይ ጭቡጥ ምክንያት፡ ብዘይ ወግዓዊ ክሲ፣ ብዘይ ሕጋዊ መስርሕ ፍርዲ ተኸላቢቶም፡ ተሃሪሞም፣ ተጨውዮም፣ ተኣሲሮም፣ ንብረቶም ተራሰዮም፣ ተረሸኖም፣ ካብ ገዛእ ሃገሮም ክስደዱ ተገይሩዮ።

ኣስታት 100 ዓመት ንመሰል፡ ንሰላም፡ ንፍትሒ፡ ንደሞክራሲ ኣንጻር ዝተፈላለዩ ዓመጽቲ ዝተቐለሰ፡ ጸረ-ህዝቢ ሜላ ገዛእቲ ድማ ሕርሕራይ ገይሩ ዝፈልጥ ሓርበኛ ህዝቢ ኣብ ዘለዎ ሃገር፤ ብተግባር ብመሪር መስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ ዝሓለፉ ምኩራት ተጋድልቲ ኣብ ዘለውዎ ሃገር፣ ብቀለማዊ ትምህርቲ ብድኸነት ዘይትሕመ ብኣማኢት ዘይኮነ ብኣሸሓት ዝቐጸሩ ምሩቓት ላዕለዎይ ደረጃ ትምህርቲ ዝኾኑ ዜጋታት ዘለውዎ ሃገር፣ ናይ ሕገ ክኢላታት ኣብ ዘለውዎ ሃገር፣ ሃይማኖተኛ ህዝብን ናይ ሃይማኖት ሊቃውንትን ኣብ ዘለዎ ሃገር፣ ብወሳኒ መልክዑ ዘመን ብዘይሰግሮ ባህላዊ ሕግታት ናይ ምንብባር ታሪኽ ኣብ ዘለዎ ሕብረተ-ሰብ፣

መሰል ዜጋታት ብዘይ ጭቡጥ ምክንያት እንክርገጽ፡ ኣብ ልዕሊ ሃይማኖታዊ ትካላት ፖለቲካዊ ተጽዕኖ እንክግበር፡ መራሕትን ሰዓብትን ሃይማኖት እንክእሰሩን እንክቕተሉን ኣብ እዮኑ ብሓባር ይኣክል ደረት ኣይትሰገሩ ዘይተባህለሉ ምክንያት ዘተዓዛዝቡዮ። ነቲ ኣብ መድረኻት ሰላማውን ዕጥቃውን ቃልሲ ዝተመዝገበ ድሙቕ ዓወታት ዘይምጥን ተግባርዮ። ኩነታት ኤርትራ ብቐረባ ዝከታተሉ ግድማውያን ተዓዘብቲ፡ ንዓመጽ ብዓመጽ ክትክኡ ድዮም እዚ ኩሉ ዓመታት ተቐሊሶም መስዋእቲ ድማ ክፈሎም ዝብል ሕቶ ከልዕሉ ዝገብር ኣሰካፊ ኣተሓሳስባዮ።

ኣብዚ ወርሓትዚ ቅድም ካብ ዝነበረ ፍልይ ዝበለ ዝመስል ብርክት ዝበሉ መንእሰያት ተሓቢኦም ብናይ ብርዲ ስም ዘይኮነ ምሉእ ስምም፡ ትውልዲ ዓዶም፡ ሕጂ ዝርከብሉ ሃገር ጠቐሶም ምስሎም ኣደጊፎም ብመንገዲ ማሕበራዊ መራኸቢታት "ይኣክል" ብዝብል ገላጺ ጥቕሲ ስማዊ መንግስቲ ህግደፍ ከም ዘይውክሎም ክውገድ ድማ ከም ዘለዎ ክገልጹ ይስምዑ ኣለው። ዋላ ደንጉዮ ድሕሪ ብዙሕ ዕንወት ዝበራኸት ዘሎ ድምጺ እንተኾነ፡ ኣብ ጎዳኖም ናይ ጓና ርድኢት ሓዞም ብማዕዶ ኮይኖም ክወራዘዩ ዝጸንሑ ገለ ወገናት ዝባኖም ቀሊያም ኣነ ንመሰለይ ኣለኹ ባዕለይ ክብሉ ምጅማሮም ናብ ተግባር የሰጋገሮ ኢልካ ዝተባብዕ ኣወንታዊ ምዕባሊዮ።

እንተኾነ ግን፡ እዚ ናይ ሎሚ "ይኣክል" ብመንጽር ኣብ ዝተናወሐ ቃልሲ ምጽናሕና፡ ናይ ሎሚ ጸረ-ህዝቢ ስማዊ መንግስቲ ህግደፍ ናይ ጥፍኣት መሓውሩ ክዝርግሕ እንከሎ፡ ብዘይምክንያትን ብዘይሕግን ንዜጋታት ክሃድን እንከሎ

አብ መጀመርያ 90ታት ብዝተወሰኑ ግዳሳት ዘይኮነ ከም ህዝቢ ብሓባር ርኡይ ተጽዕኖ ብዝፈጥር ክስማዕ ዝነበሮ ድምጺ ምዃኑ አብ ጸብጻብ ብምእታው ምስናይ ጣዕሳኡን ርእሰ ነቕፌታን ክኸውን ኣለዎን ይግባእን።

አብ መጀመርያ 90ታት ካብ ሎሚ ንደሓር ናይ ውድባት ሓሸውዩ ኣየድልን ክብል እንከሎ፣ ሓደ ውድብ ንበይኑ ንህልዎት ፖለቲካዊ ውድባት ከይሓወሰ ኮሚሽን ረፈረንዶም ከጣይስ እንከሎ፣ አብ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ ዝነበሩ ምሁራት ከባርር እንከሎ፣ ቅዋም አብ ዘይብላ፣ ከምኡ ክትገብር ዘሰክፍ ስግኣታት ኣብዘይተራእዮሉ፣ ንዕኡ ዝጸውር ቁጠባዊ ትሕዝቶ ኣብዘይተወነሉ ሃገራዊ ኣገልግሎት ተባሂሉ ክእወጅ እንከሎ፣ ብቐደም ሰዓብ ኣንጻር ኣመንቲ ሃይማኖት ጆህባን ምስልምናን ፍጹም ካብ ሰብአውነት ዝረሓቐ ጩካን ግፍዕታት ክውሰድ እንከሎ፣ ኣመንቲ ጆሁባ ገለ ክእሰሩ ገለ ሃገሮም ገዲፎም ክሰደዱ እንከለው፣ ኣመንቲ ሃይማኖት ምስልምና ተልእኾ ኣብ ርሑቕ ዝርከቡ ርእሰ ሓያላን ክፍጽም፣ ብስመ ጀሃዳዊ ምንቅስቓስ የስፋሕፍሑ ኣለው፣ ክሃድን ብተመልከተሉይ ክርሽን ማስኬራ ብዝተጎልበቡ ዕሰባት ዓፊኑ ህጣሞም ክጠፍኡ ክገብር እንከሎ፣ ምስ ስርዓት ደርግ ይሰርሑ ኔሮም ንዝብሎም ወገናት ብጃምላ ንሞትን ዕድመ ልክዕን ክፈርድ እንከሎ ኣብ እዋኑ ብሓባር ይኣክል ክበሃል ከም ዝነበሮ ብጣዕሳን ርእሰ ነቕፌታን ክዝከር ኣለዎ።

ንስለ ሃገራዊ ነጻነት ህዝባዊ ሓርነትን ህዝቢ ክብሉ ዕድመ ንእስነቶም ኣብ ገድሊ ዝወድኡ፣ ብኣካልን ብሕልናን ሃገር ክትስከሞም ዝግበእ ሓርበኛታት ተጋድልቲ ብስመ ቁጠባዊ ዓቕሚ የብልናን ቅርጹው ሰራዊትዮ ዘድልዮና ህይወቶም ኣብ ምልዋዋ ትርጉም ዘይብሉ ቁሩብ ቁራቦ ገንዘብ ሂቡ ከፋንም እንከሎ፣ ንውጉኣት ሓርነት ክጭፍጭፍ እንከሎ፣ ዙርያ መለሽ ምስ ኩለን ጎረባብትና ብደብን ልኡላውነትን ጉልባብ ጌሩ መሰረት ዘይብሉ ጽልእን ትርጉም ዘይብሉ ኣብራሲ ኩናት ከካይድ እንከሎ፣ ጽገናዊ ለውጢ ንዝጠለቡ ኣካላቱን ናይ ብሕቲ ጋዜጠኛታትን ኣሲሩ ከጥፍእ እንከሎ፣ ሓደጋን ወቕዒ ልብን ብዝብል ጉልባብ ፍኒሕኒሕ ንዝብሉ ሓርበኛታት ብብሓደ ከጥፍእ እንከሎ፣ ተመሃሮ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ ተቓውሞ ከስምዑ እንከለው፣ ነቶም ሰብ ቅኑዕ ራእይ ንምቁንጻብ ንምንጻል፣ ከደዓት ጠላማት ነዳያት ዝብል ጎስጓስ ክገብር እንከሎ፣ ፈላልዩ ንምግዛእ፣ ሃገራዊ ዝመበቆሉ ሃይማኖትን ሓድሽ መጻእን፣ ኣስላም፣ ኣውራጃውያን፣ ትሕቲ ሃገራውያን፣ ኣምቼ፣ ኮሶቮዝብል ኣዕናዊ ኣተሓሳስባታት ክዘርእ እንከሎ ኣብ እዋኑ ብሓባር ይኣክል ብዘይምባል ኣብዚ ሕጂ በጺሕናዮ ዘለና ክንበጽሕ ብተዘዋዋሪ ኢድ ከምዘለና ብጣዕሳን ርእሰ ነቕፌታን ቅቡል ብምግባር ክኸውን ኣለዎ።

ፖሊሲ ተኩሰካ ቅተል ኣውጺኡ ከተግብር እንከሎ፣ ኣብ ክንዲ ካብ ሃገር ዝወጽኡ ደቆም ንወለዲ ክኣስር፣ ብሕሱም ጉልበታዊ ዕዮ ከሳቹ፣ 50 ሽሕ ናቕፋ ከኸፍል፣ ኣንስቲ ሓዳር ብዘይዝኾነ ክፍሊ ንወተሃደራቱ ከገልግላ ከገድድ እከሎ፣ ህዝቢ ኣድኪዩ ንምግዛእ ምንጪ ቁጠባዊ እቶት ቀቲሉ፣ ህዝቢ ከም ኣደንዛዚ ሓሸሽ ንእኽሊ ብመልክዕ ብሑቕ ኣብ ናይ ለይታዊ ዕዳጋ ክሸይጥን ክሸምትን ከገድድ እንከሎ፣ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ ክትዕጾ እንከላ፣ ብዕድመ ዘይበሰሉ ህጻናት ድሕሪ 11 ክፍሊ ካብ ሕቕፍን ክንክንን ወለዶም መንዚዑ ኣብ ወተሃደራዊ መዓስከር ሳዋ እእትዩ ህግደፋዊ ናይ ጥፍኣት ሓሳብ ከስትዮም እንከሎ ...ወዘተ እዚ ክስተታትዚ ከም ህዝቢ ኣብ ብብመድረኹ ብሓባር ድምጽና ከነስመዓሉ ይኣክል ኢልና ኣይለምደንን ክሳብ ዝብል ተጽዕኖ ከነዕርፈሉ ፡ ናቢይ ንኸይድ ከምዘለና ድማ ኣቕዲምና ክንልበሉ ዝነበረና ሓባሪዩ ነይሩ።

አብ ነፍስ ወከፍ እዚ ዝተጠቐሰ ኣብ ልዕሊ ዜጋታትን ማሕበራዊ ክፍልታትን ዝተኣወጀን ዝተተግበረን ገበናት፣ ከም ህዝቢ ብሓባር ኮይና ዓገብ ይኣክል ክንብል ነይሩና። እዚ ናይ ጥፍኣት ጉጅለ ውሽጥና ገዲፍና ንደገ ጥራሕ ክንጥምት ኣብ ጽልኢ ዝተሰረተ ዘይምዕብሉን ዘይፍትሓውን ኣተሓሳስባ ክንውንን ነብስና ክርስዕ ኮነ ኢሉ ብዝገብሮ ዝነበረ መን ከማና ዝብል ኣጉል ግን ከኣ ኣስካሪ ፕሮፖጋንዳ ብዙሓት ናይ ምሕሳብ ተኸእሎኦም ተሰለቡ ምንባሩ ምቕባል ብስለትዮ።

ካብ መጀመርያ ኣትሒዞም ዓገብ ዝብሉ ወገናት ኣይነበሩን ማለት ግን ኣይኮነን። ዓገብ ዝበሉ ነይሮምዮም። ከምኡ ብምባሎም ድማ ገለ ተጨውዮም ጠፊኦም ገለ ብዝተዋደደ ናይ ጥፍኣት ፍሕሶ ተቐቲሎም ገለ ሽኡ ካብ ቅድሚ 1991 ክሳብ ሎሚ ኣብ ቃልሲ ንህዝባዊ ሓርነትን ልዕልና ግዝኣተ ሕግን ይዋስኡ ኣለው።

ዘይከም ሎሚ ሽዑ ናይ ዝበዝሕ ህዝቢ ኣተሓሳስባ ኢሳያስ በለ እዝገ በለ ዓይነት ዕሙት ኣረዳድኣ ዓብላሊ ስለ ዝነበረ ግን፣ ናይ ውሑዳት ቅኑዕ ኣተሓሳስባን ንጠፍእ ኣለና ንንቃሕ ንበራብር ድምጽን ብኸምቲ ዝድለ ኣቓልቦ ይወገዖ ኣይነበረን። ስለዚ ውልቀ ምልኪ ከይገበለ ዓቕምና ከይተዳኸመ ኩሉ ነገር ካብ ኢድና ከይወጸኣ ኣብ ፈላሚ ናይ ዕንደራ

ስጉምቱ ብውሁድ ድምጺ ይኣክል እንተንብል ንካልኣይ ግዜ ክዕንድር ኣይምደፈረን። ብዙሓት ብጸቢብ ሃገራዊ ስምዒት ዓዊርም እቲ ጉጅለ ንዝፍጽሞ ጸረ-ህዝቢ ተግባራት፡ ዘጽደቕዎ ሕጊ ከምዘለዎም መን ካብ ሕጊ ወጻኢ ኪዱ ኢልዎም፡ ዝመረጽዎ መንግስቲ ከም ዘለዎም ንህዝባውን ሃገራውን ጉዳይ ዝምልከት ካብ መንግስት'ዶ ፈሊጥና፡ መንግስቲ ባዕሉ ኣለዎ ዝብል ሕልናኡ ዝቐተለ ደገፍ ይገብርሉ ስለ ዝነበሩ፡ ሻዲኑ ብመንገዲ ጥፍኣት ክሃልል ኮይኑ።

ባህሪኦም ውዕለኦም ተግባርም ምንጪ እተቶም ፖለቲካዊ ዝንባሌኦም ብደቂቕ ንፈልጦም ሰባት፡ ከዳዕ፣ ጀሃድ፣ ኣውራጃዊ፣ ትሕቲ ሃገራዊ ዝብል ፈጠራዊ ኣስማት ተለጢፍሎም ብሃንደበት ካብ ጎኒና ተወሲዶም፡ ክእሰሩ ክርሸኑ እንክለው፡ ማሕበራዊ ውዳቤታትና ክበታቱን እንክለው፡ ሃይማኖታዊ ስርዓትና ክህደድን ክራኸስን እንክሎ፡ ሓቢርናን ተኣማሚናን ዓገብ ይኣክል ዘይምባልና፡ ብፍላጥ ይኹን ብዘይፍላጥ ብቐጥታ ይኹን ብተዘዋዋሪ ነቲ ጉጅለ ብምትብባዕ ኣብቲ ዝተፈጸመ ግፍዒ ኣስተዋጽኦ ከም ዝገበርና ብውሽጥና ሕልናዊ ነቐፌታ ብምግባር ኣንጻር ስማዊ መንግስታዊ ጉጅለ ብሓሳብን ብተግባርን ብሓባር ክንስለፍ ኣለና። ስለምንታይ ምስ ኩሉ ናይ ተሞክሮ ሃብትና ኣብ ትሕቲ ውሱናት ወሰንቲ መሪሕነታዊ ጉጅለ ወዲቕና፡ ንልዕሊ ርብዒ ዘመን ንስቓይን ሞትን ተጻዊርና ብግቡእ ከይገምገምና ይኣክል ምባል ግን፡ ንመልእኽትና ምልኣት ኣይህቦን።

ምክንያቱ ቀልቢ ዘይገበረ ናጽላ ቆልዓ ጥራሕ'ዩ ንሓዊ ከም ዘሕርር ብኢዱ ፈቲኑ ዝርዳእ ምበር፡ ናይ ነዊሕ ዓመታት ናይ ቃልሲ ተሞክሮ ዘለዎ ህዝቢ ኣብ ገምጋም ዘይምህላው ክሳብ ዝበጽሕ ንዘይወከሎምን ዘይውክልዎን ሰባት ኣሚኑ ንልዕሊ ርብዒ ዘመን ፖለቲካዊ ስልጣኑ ተመንዚዑ ሰብኣዊ ክብሩ ተቐንጢጡ እናተሳቐየ ኣይጽመምን'ዩ። እዚ ኣብዚ ወርሓትዚ ብስውር ዘይኮነ ብወግዒ ዝቃላሕ ዘሎ "ይኣክል" ዝብል ድምጺ፡ ኣወንታውን ንጹር ፖለቲካዊ ኣንፈት ሓዙ ክምርሽ ክተባባዕ ዘለዎን ኮይኑ፡ ዝህቦ ትርጉም ክሳብ ሎሚ ፍታሕ ከተምጽእ ክትልብም ንጸባይካ ኔርና፡ ምስ ስቓይና ተጻሚምናካ ኔርና ካብ ሕጂ ንደሓር ግን ኣይንጽመምን ኣይንዕገስን ይኣክል ዝብል'ዩ።

ብዝተናወሐ ነጻነታዊ ብረታዊ ተጋድሎ ዝመጽእ፣ ትርጉም ሓርነታዊ መሰላት ተረዲኡ ክቡር ዋጋ ዝኸፈለ፣ ሚላ ዘይደሞክራሲያውን ፖለቲካዊ ሓይልታት ዝፈልጥ ህዝቢ ንክንድዚ ዝኸውን ዓመታት ንዘቤታዊ ፖለቲካዊ ጭቆና ክጽመም ምስቲ ብተግባር ኣብ ዓውደ ውግኣት ዘመዝገቦ መስተንክራዊ ቅያ ዝኸይድ ኣይኮነን። ናይ ፖለቲካ ሀሁ ዝመሃር ዘሎ ተልመደን'ዩ ዘምስሎ። ብሓይሊ ሓሳብ ዝሰዓርካዩ ሓይሊ ብባርነት ክገዝእካ ድማ ካብ ኩሉ ዝመረረ ውጽኢት ፖለቲካዊ ድክነትን ስእነት መሪሕ ደሞክራሲያዊ ሓይልን ዝኸነ መግዛእቲ'ዩ።

ሻብዓይ ክፋሉ ይቅጽል

ብሓልዮት ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ ዝፍና፡ ድምጺ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ 20-03-2019